

Z kapitalistických armád

Podplukovník Ing. Stanislav Jurnečka

PROTITANKOVÁ OBRANA V AMERICKÉ, ZÁPADONĚMECKÉ A FRANCOUZSKÉ ARMÁDĚ

Současný vývoj vojenskopolitické situace a přehodnocování názorů Severoatlantického paktu na možné způsoby vedení války v Evropě se projevuje i ve změnách priorit jednotlivých druhů bojové činnosti vojsk. Nejvýraznějším vnějším znakem těchto změn jsou nové přístupy k materiálnímu zabezpečení bojových jednotek, útvarů a svazků, jejichž cílem je vytvoření předpokladů pro komplexní palébné ničení tankové techniky protivníka na předním okraji se stále narůstajícím důrazem na rozšiřování schopnosti narušovat bojové sestavy úderných uskupení protivníka v hloubce, v době jejich přípravy k zasazení.

Velení Severoatlantického paktu přitom vychází z teze, že protitankový boj je rozhodující složkou nejen vševojskového boje, ale i palébné podpory vševojskových jednotek dělostřelectvem a letectvem a jejich ženíjního zabezpečení. Z tohoto předpokladu vycházejí i nové pohledy na způsoby aplikace doktrinálních principů, změny v organizaci a řízení protitankového boje, uspořádání sestav a v neposlední řadě i takticko-technické požadavky na nové druhy protitankových zbraňových systémů. Důraz je přitom dáván na zachování předpokládané kvalitativní převahy protitankových zbraní určených pro boj na předním okraji cestou pravidelných modernizací a vývojem prostředků s kvalitativně novými parametry. Celkový počet protitankových prostředků, určených pro ničení tankové techniky přímou střelbou, se přitom nemá dále zvyšovat. Hlavní nárůst kapacity palébného ničení mají v budoucnosti zabezpečovat prostředky s dosahem 8 až 150 km, koncipované na základě již zavedených dělostřeleckých zbraňových systémů, letounů a vrtulníků vojskového letectva.

Velení Severoatlantického paktu zastává názor, že úspěšného vedení boje s tanky se dosahuje nejen množstvím a kvalitou protitankových zbraní, ale i schopností dosáhnout potřebného nasycení bojové sestavy v rozhodujícím prostoru a čase. Tato schopnost je považována za rozhodující záruku dosahování potřebné kapacity ničení tanků při efektivním využití protitankových prostředků, odpovídající skutečnému stupni ohrožení.

Z této teoretické úvahy vycházejí i praktická opatření a požadavky na parametry zbraňových systémů při formování konceptu systémové pojeté protitankové obrany. Mezi základní požadavky patří:

1. Vysoká mobilnost prostředku nebo schopnost rozsáhlého manévru palbou.
2. Dokonalá znalost počtů, rozmístění, směru pohybu a předpokládaného místa zasazení tankových jednotek protivníka v dostatečném předstihu pro přijetí vlastních opatření na všech stupních velení i v reálném čase pro řízení palby.
3. Vysoká pravděpodobnost ničení obrněných cílů na velké vzdálenosti při efektivní spotřebě palebného průměru.
4. Možnost centralizovaného i decentralizovaného použití palebných prostředků v závislosti na charakteru bojové činnosti.

Konvenční protitankové prostředky tyto požadavky nesplňují. Řada teoretických prací a matematické modely vedení bojové činnosti ukázaly na možné způsoby posunutí dosavadních limitujících ukazatelů. Spojené státy americké tyto možnosti prakticky otevřely ve výzkumném programu Assault Breaker. Byl zahájen v roce 1978 a po splnění předepsaných cílů byl úspěšně ukončen v roce 1986. Byla zhodnocena využitelnost dostupných technologií a program přispěl k vytvoření reálné představy o údobí kvalitativních technologických inovací při realizaci výstavby nové kategorie protitankových zbraní, průzkumných a palebných protitankových systémů. Ekonomické kalkulace se zprvu jeví jako zcela nereálné a nepřijatelné. Hodnotově dosahovaly úrovně odpovídající jaderným programům a narušovaly ustálené představy plánovacích orgánů o rozdělení výdajů na zbrojení. Přesvědčivost dosažených výsledků při ověřovacích zkouškách, zejména srovnatelnost činnosti s jadernými zbraněmi, však napomohla při jejich prosazování do vývojových programů a podnítila prudký vědeckotechnický rozvoj v této oblasti, který svými výsledky potvrzuje realitu řešení. Ve Spojených státech Amerických a v poslední době i u západoevropských spojenců je k dispozici řada koncepčně obdobných, ale technologicky odlišných řešení, využitelných ve zbraňových systémech.

Rozhodujícím hlediskem při koncipování struktury prostředků protitankového boje je souhrn názorů na předmět ničení, kterým je v obecné rovině tank jako zbraňový systém. Přes určité dílčí výhody je obecně přijímána charakteristika tanku jako zcela specifického, poměrně ostře ohraničeného druhu bojové techniky, která je nejlépe přizpůsobena dlouhodobému samostatnému působení na válčišti, zejména v přímém dotyku s protivníkem. Tanky odolávají přímému palebnému působení většiny konvenčních prostředků a do značné míry i účinkům zbraní hromadného ničení. Disponují poměrně velkou palebnou silou hlavní a pomocné výzbroje a vysokou mobilností.

Ničení tankové techniky tedy vyžaduje zcela specifické prostředky, schopné překonávat pasivní a aktivní odolnost tanku, eliminovat jeho mobilnost a odolávat jeho palebné síle nebo působit mimo dosah palebných prostředků tanku.

Charakteristika soudobých prostředků protitankového boje americké, západoněmecké a francouzské armády a bojové možnosti svazků

Hlavní protitankovou výzbrojí americké, západoněmecké a francouzské armády jsou protitankové řízené střely 2. generace. Dosah přenosných typů je 1 000 až 2 000 m a lafetovaných typů 3 750 až 8 000 m. Principy konstrukce a způsoby navedení splňují požadavky na efektivnost palebného ničení soudobých tanků, a jak ukazují směry jejich další modernizace, jsou perspektivně schopné eliminovat všechna známá racionální opatření v posílení odolnosti pancéřování tanků. Zcela je vyřešena otázka překonávání aktivního pancéřování, a to uspořádáním kumulativní nálože s ekvivalentní průbojností 1 000 až 1 200 mm homogenního ocelového pancíře. Perspektivní a zčásti již realizované modernizace vycházejí z iniciace střely přibližovacím zapalovačem při přeletu nad tankem. Bojová hlavice je vybavena kumulativní náloží s osou vychýlenou o 30 až 90° od osy střely. Střela probíjí strop pancéřování tanku, tedy místa s nejmenší odolností. Úpravy této části pancéřování narážejí na hmotnostní a výkonové limity konstrukce tanku. Protitankové řízené střely 2. generace svým dosahem a způsobem lafetace nedolávají palebnému působení tanků a zejména přenosné typy nemohou působit z prostorů mimo dosah účinné palby tanků. Doba letu střely na

cíl a průzkumové příznaky odpálení vytvářejí předpoklady k zavedení vhodných protitankových prostředků k ochraně tanku. Moderní letecké protitankové řízené střely, např. AGM-1144 Hellfire, lépe vyhovují svým dosahem 6 000 až 8 000 m požadavku na vedení palby z prostorů mimo dosah účinné palby tanků. Vyvinuté naváděné protivrtulníkové řízené střely, odpalované z tankových kanónů s dosahem 6 000 až 8 000 m v perspektivě snižují výhodnost lafetace protitankových řízených střel na bitevních vrtulnících.

Podíl jednotlivých typů protitankových prostředků v % na ničení tanků ve specifických podmínkách lokálních válečných konfliktů – viz **tabulku 1**.

Tabulka 1

Tanky	Pozemní PTRS	Letecké PTRS	Pancéřovky	Ženíjní miny	Letecká palubní výzbroj
30	38	12	3 až 7	3 až 7	10

Svým 50% podílem na ničení tanků potvrzují protitankové řízené střely svoji úlohu hlavního protitankového prostředku. Tanky, které se na ničení tankové techniky podílejí více než zbývající protitankové prostředky dohromady, jsou dalším hlavním protitankovým prostředkem. Americká armáda je vybavena tanky typové řady M1. V základním provedení je tank M1 Abrams vybaven 105 mm kanónem s účinným dostřelem 2 700 m. Modernizovaná obměna M1A1 je vybavena kanónem ráže 120 mm a má účinný dostřel 3 500 m. Oba typy mají integrovaný systém řízení palby s termokamerou a dosahují vysoké palebné účinnosti i při střelbě v noci. Průměrná spotřeba střeliva na zničení jednoho tanku dosahuje při výcviku 5,4 náboje.

Západoněmecká armáda je vyzbrojena tanky typové řady Leopard 1 a Leopard 2. Většinu výzbroje tvoří tanky Leopard 2, kterých je zavedeno 2 200 kusů. Jejich palebná účinnost je mírně vyšší než u amerických M1A1, přestože jejich systém řízení palby je starší a méně dokonalý. Potvrzuji to při soutěžích nejen západoněmecké, ale i zahraniční osádky. Nezanedbatelnou výhodou západoněmeckých tanků je i ekonomičtější provoz, zejména spotřeba PHM, která je ve srovnání s americkými tanky o třetinu nižší.

Francouzské tanky typové řady AMX30 nedosahují, ani po prováděné modernizaci na AMX30B2, kvality odpovídající západoněmeckým a americkým tankům. Mají podstatně nižší odolnost pancéřování, jednodušší systém řízení palby a nižší účinnost při ničení tanků.

Absence podílu dělostřelectva na ničení tanků v lokálních válečných konfliktech je výsledkem velmi nízké účinnosti tříštivotrhavé munice používané v konfliktech. Ztráty způsobené nepřímou palbou tříštivotrhavou municí – viz **tabulku 2** (vycházejí z rozborů provedených v americkou armádou).

Dlouhodobě prosazovaná koncepce ničení tankové techniky palbami dělostřelectva a údery vojskového letectva je plně materiálně zabezpečena pouze v americké armádě. Ve výzbroji je zavedena nenaváděná dělostřelecká i letecká protitanková submunice a řízené střely a granáty naváděné v konečné fázi letu. Dělostřelecký oddíl SHKH ráže 155 mm má k dispozici např. 180 granátů M712 Copperhead a 2 880 granátů se 184 320 kusy tříštivotrhučímulativní submunice. Možnosti vševojskových jednotek jsou v americkém pozemním vojsku při ničení tanků zhruba srovnatelné s možnostmi dělostřelectva a vojskového letectva. Při plném využití kapacit může být protivníkovi způsobeno až 60 % ztrát před zahájením ztece.

Divize západoněmecké armády dosahuje v důsledku nižší technické úrovně dělostřelecké výzbroje a nižší počtu letounů a vrtulníků vojskového letectva podstatně nižší kapacity ničení tanků. V závislosti na typu svazku a posílení je to pouze 30 až 55 % teoretických možností ničení tanků ve srovnání s americkou divizí. Stejně srovnání s francouzskými posíleními a tankovými divizemi ukazuje, že jejich kapacita ničení tanků je pouze 12 až 34 %. Úbojové možnosti divizí při ničení tankové techniky – viz **tabulku 3**.

Tabulka 2

Typ jednotky	Průměrné ztráty	Počet salv
Tanková	1 člen osádky	11
	1 stojící tank	27
	1 tank v pohybu	35
Dělostřelecká	1 člen obsluhy	1
	1 tahač	2
	1 tažené dělo	16
	1 samohybné dělo	25
PVO a PTRS	1 člen obsluhy	3
	1 přenosný komplet	6
	1 samohybný komplet	25
Motostřelecká	3 příslušníci roje (po sesednutí)	1
	1 příslušník roje (v okopu pro střelce)	1
	1 příslušník roje (v ženijně vybudované obraně)	4 až 10
	1 bojové vozidlo pěchoty	27
Týlová	1 voják	1
	1 vozidlo	2

Poznámka: Kalkulační salva je definována pro baterii 155 mm kanónových houfnic (6 děl) a tříštivotrhavé granáty M107

Příčiny podstatně nižších kapacit ničení tankové techniky francouzskými svazky je třeba hledat zejména v druzích a účinnosti jejich výzbroje. Některé protitankové prostředky, jako např. průzkumný obrněný transportér AMX10RC a protitankové puškové granáty, mají jen malou teoretickou pravděpodobnost zničení moderního typu tanku. Stále ještě značný důraz, kladený velením francouzské armády na zdokonalování protitankových prostředků určených pro boj zblízka, je spíše motivován ekonomickými hledisky než přesvědčivostí jejich účinnosti. Nová generace pancéřovek, zavedená ve francouzské armádě, má průbojnost srovnatelnou se staršími typy PTRS. Svým dosahem a pravděpodobností zásahu však nepřekonaly starší typy. V americké armádě je k prostředkům pro boj zblízka zaujímán druhý krajní postoj. Pro svoji nízkou účinnost byly pancéřovky zcela vyřazeny z kategorie protitankových zbraní. Zůstanou však zavedeny ve výzbroji a budou nadále používány ve zvláštních druzích bojové činnosti, a to v situacích, kdy ostatní prostředky částečně nebo úplně ztrácejí svoji účinnost.

Analýze možnosti dalšího technického rozvoje prostředků protitankové obrany bude věnován obsah příštího článku.

Tabulka 3

Svazek	Počet organických prostředků	Maximální možnosti ničení prostředky		Podíl jednotlivých prostředků v%				
		organickými	při posílení	PTRŠ	tanky	dělostřelectvo	letectvo	ostatní
Mechanizovaná divize (USA)	1145	586	509 až 893	20 až 21	16 až 17	29 až 30	30	3 až 4
Obrněná divize (USA)	1101	386						
Mechanizovaná divize (USA)	581	218	257 až 277	24 až 25	10 až 11	18 až 19	30 až 39	5 až 8
Tanková divize (USA)	579	220						
Pěší divize (Francie)	252	84	107 až 172	20 až 29	40 až 51	1	18 až 20	1,2
Tanková divize (Francie)	323	130						